

sam pokušao i da tragediju jednog takvog čoveka ispričam u obliku romana... Kada sam se s Huteranom rastao, znao sam da elemente sa svoju knjigu neću naći u svojoj mašti, već u detaljnem ispitivanju svih onih ljudi koji su preživeli onu za nas tako karakterističnu dramu. Ali, time se delo nije udaljilo od umetnosti, naprotiv. Iako pisano jednostavnim stilom ono, kao i stvarnost koju slika, nosi veličinu epske tragedije Homera, Balzaka, Tolstoja, magiju Dostoevskog, Kafke i Tomasa Mana, heroiku razbijenih idea Remaka, Hemingveja i Foknera, ali pre svega, svesnom i neskrivenom piščevom namerom delo treba da svedoči o atomskim fizičarima kao savremenim inkarnacijama Šekspirovog »Hamleta« i Geteovog »Fausta« istovremeno. Jung će sem svojih književnih aspiracija, u delu, među mnogobrojnim anegdotama iz života naučnika potencirati one koje govore o interesovanju fizičara za umetnost, čak i u najodsudnjim momentima njihovog života. Tako će na primer govoreti o radu naučnika na nemačkom »Uranskom projektu« 1944. godine, Jung nавesti sledeće: »Dok se čekalo na trenutak da reaktor proradi i počne proizvoditi energiju, Hajzenberg je na orguljama svirao Bahove tuge u dvorskoj gotski-baroknoj crkvi koja se nalazila iznad njihovog prebivališta. To su bili najnestvorniji trenuci u mom životu. Nikada nisam tako često morao da mislim na Fausta i Frajšica kao tada u toj atmosferi«, seća se jedan od učesnika tih eksperimenta.

»Svetlje od hiljadu sunaca« predstavlja hroniku vremena dugog gotovo pola veka. U prvom delu, koji obuhvata period od poslednjih godina prvog svetskog rata do dolaska fašizma na vlast i učvršćenja Staljinove vlasti u SSSR-u, Jung prikazuje idiličan i ničim spolja narušen, život fizičara i matematičara u Göttingenu, Kembridžu, Kopenhagenu, Minhenu, Lajpcigcu i drugim »čarobnim bregovima« nauke u Evropi, u koje su, privučeni velikim otkrićima u fizici atoma i drugim naučnim oblastima, stizali, željni znanja i naučne slave, mladi studenti iz celog sveta (od SAD-a do Japana), stvarajući u atmosferi zajedništva i medusobnog poverenja međunarodnu porodicu atomskih fizičara. U godinama koje sledе do drugog svetskog rata politički haos postaje konstanta svakodnevice i života samih naučnika, ali, doduše sapeta, međunarodna naučna saradnja, kulminira neverovatnim otkrićem niza fizičara (medu kojima značajnu ulogu ima i naš naučnik Pavle Savić) o mogućnosti nuklearne fisije. Rat prekida sve veze između naučnika zaraćenih strana, a Scilar i Teler, koji iz Nemačke emigriraju u SAD, opravdano zastrašeni mogućnošću stvaranja nacističke atomske bombe, uz mnogo truda i naporu uspevaju da ubede američku vladu da i sama otpočne sa programom izgradnje atomskog oružja, koji dobija šifrovani naziv »Menhetn projekt«. Vojni šef projekta postaje general Grouws, a naučni direktor Rober Oppenheimer, koji će Jung, indirektno, ali nedvosmisleno, uporediti sa Mefistom i Faustom, respektivno. U projekat su uložena ogromna materijalna sredstva (preko dve milijarde dolara), izgradena su tri »tajna grada« (Ouk Ridž, Hamford, Los Alamos), a na njegovoj realizaciji angažованo je preko 150 000 lica (od kojih je jedva dvanaest imalo uvid u ceo projekat). Takva, u istoriji dotad ne zabeležena koncentracija »mozgova« i kapitala, rezultovala je proizvodnjom nuklearnog oružja koje je sa lica zemlje izbrisalo japanske gradove Hirošimu i Nagasaki. U poslednjem delu knjige, koji opisuje vreme od kraja rata do sredine pedesetih godina, dakle period hladnog rata u kome je izgrađeno još užasnije termonuklearno oružje, nglasak je stavljena na budjenju moralne svesti naučnika i njihovom protiviljenju razvijanja nuklearnog oružja.

Ovaj prikaz, najprikladnije je, čini se, završiti Jungovim rečima. »Široki odjek koji je moja knjiga izazvala, u mnogim zemljama u kojima se pojavila, izgleda da dokazuje da su ljudske sudbine istraživača kao velikih preobrazitelja našeg vremena isto toliko zanimljive koliko i opisi njihovih uspeha. Jer naučnici su tragični kraljevi našeg vremena«, napisao je jedan čitalac. »Da je Šekspir pisao »Hamleta« u našoj deceniji, prikazao bi ga na pozornici ne kao princa već kao atomskog istraživača.«

zimska melanolija

boris kulenović

Bez velikog publiciteta, tako da ne remete spori zimski metabolizam grada, ovog meseca desile su se dve interesantne likovne promocije. pridev »interesantne« ne znači da ove izložbe izazivaju ushićenje, ali to je već stvar temperamenta i navike. Galerije su, uostalom, poslovno melanolicičan ambijent u koji, pogotovo zimi, navraćaju mahom snuždena lica. Galerije, utočišta splina.

Samostalna izložba Milice Mrdež-Kuzmanov koncipirana je kao opširan uvid u njenu stvaralaštvo. Srećom, to je pošteno obavljen posao, u smislu da, uprkos velikom broju radova, postavka ne prelazi meru dobrog ukusa. Uz to, radi se o slikama koje su prilično zahvalan materijal za jednu ovakvu strategiju i prostor. Radovi M. M. Kuzmanov su od retkih koji se bezbolno uklapaju u nehumanu ambijent galerije na »Radničkom«. Njene slike mega-formata iz starta dominiraju prostorom i posmatračem. To je situacija u kojoj su platna optimalno sugestivna. Pitanje je: a što to sugerisu, pošto neskriveno »sadrže poruku«.

Bojim se da su te poruke već odavno opšta mesta. Tekovine ideja o pozadini znaka, o mitskoj paradigmi su u slučaju M. M. Kuzmanov pogrešna orientacija. Uglavnom zbog toga što je ona nesporno talentovana. I kada se ne stidi psihologije svog pola, i više od toga.

Najbolji primer za ovu tvrdnju je bilo koji fragment, tapiserija, detalj crteža, izvučeni iz konteksta. Jednom rečju, previše namere.

Ne zvuči li ovo pretenciozno i prigodno?

*Nasta znak
uzdahom – izdahom
ja sam beskrajni obruč
i žena spona
belo*

Eto vidite!

Dakle, zamerke se odnose samo na podtekst. Ovu izložbu, ovakvog formata, mogao je da iznese i nenametljiv likovni kvalitet. (ovo je samo prepostavka)

Sve ostalo je OK.. Pažljivo izučen zanat sa dozom one simpatično nepotrebne akademiske nadmenosti.

Vedriji likovni dogadjaj je izložba novoprimaljenih članova ULUV-a u istoimenoj galeriji. Esnaf je bogatiji za dozu svezne krvi. Iskorističu kritičarski suverenitet i u formi top-liste predložiti imena i zapožanja. Zapažanja jednog filisteja. Sam vrh: Dragan Jankov — vidi se slike sa identitetom. Možda na putu da postane trust.

otmeni crtež, pomalo hladan kolor i promišljena simbolika. Figurativno slikarstvo često odaje samopouzdanje. Izvrsno.

2. *Mirjana Milosavljević* — prava mekana, ženska slika. Lično sam sklon nežnim aktovima poput ovog. Ta ružičasta, ta akvarelna prozračnost...!

3. *Milan Panić* — snažan, melanolicičan portret žene neodredivih godina. Slika ima neki melodramatičan nabolj. Slojevi boje bolesnih nota čine je upečatljivom poput platna F. Bekona.

4. *Snežana Berić* — na slici je vertikalni neoekspresionistički zagrljaj. Romantično utisak nećeg divljeg.

5. *Milan Jakšić* — hrabro koristi format. Platna naličuju fascinantnom krupnom planu. Od onih što ih se idealno percipira u alkoholisanom stanju svesti.

6. *Pera Todorović* — evo i akcionog slikarstva. Nedovoljno inventivno.

7. *Miroslav Nonin* — naizgled pretenciozne neugledne črkarije. U stvari samo črkarije.

8. *Saša Dobrić* — osrednje

9. *Mirna Radovanović* — nejak crtež.

10. *Stanoje Dragoljub* — neuredna ideja.

Bez svog mesta na top-listi, ali sa statusom umetnika ima ih još. Sa pucine mora prosečnosti ukazuju se dva komična umetnička dela. Jedno je slika *Tomislava Gucua* koja bi na srednjoškolskom likovnom konkursu »Sačuvajmo prirodu« izvesno osvojila prvu nagradu. Ozbiljno mislim da je to neukusno.

Dруго је grafika *Flore Vioela* krcata banalnim parafrazama. Plus početnička kompozicija, plus zadah kiča.

Likovna umetnost nije iscrpljena slikarstvom i klasičnim disciplinama. Na mestu gde se dodiruju srž umetnosti, talentovana vizualizacija i utilitarne discipline, nalazi se dizajn.

S tim u vezi prisećam se nedavnog susreta sa osvedočenim dizajnerskim remek-delom. Poput masivne, crne skulpture, u koju je ugrađena poetika jednog umetničkog razdoblja, u ulici Kraljevića Marka nalazi se Bjuik iz '57.

U nekom filmu rečeno je: »veliki automobili su poslednji ostaci jedne civilizacije.« U novoj civilizaciji, u vremenu histerične ekonomičnosti, sklon sam neekonomičnom rasipanju prideva »umetnički«. Stoga se i Bjuik nalazi rame uz rame sa oficijeljnim, januarskim manifestacijama.